

Nová látka – prostudujte si

Souvětí souřadné

Souvětí souřadné obsahuje nejméně dvě věty hlavní (mluvnický na sobě nezávislé; na počtu vět vedlejších nezáleží), přičemž věty jsou buď spojeny **spojkami souřadícími**, nebo jsou k sobě přiřazeny beze spojek. Podle spojek nejsnáze poznáte poměr (vztah) mezi větami.

Spojky souřadící spojují věty hlavní. Věta, ve které stojí, je věta hlavní.

Tyto spojky se musíte naučit. Zvýrazním je.

Mezi větami hlavními se určuje poměr, který poznáte právě díky spojkám.

Významové poměry mezi větami hlavními

1. poměr slučovací

- věty prostě přiřazené, obsahy výpovědi jsou sobě rovné
- PŘED A, NEBO SE NEPÍŠE ČÁRKA
- př. *Setmělo se, zvedl se vítr a v dálce bylo slyšet hřmění.*
- a, i, ani, nebo, či, jednak-jednak, jak-tak, hned-hned

2. poměr stupňovací

- obsah druhé věty je závažnější než obsah věty první
- př. *Nevěřili mu, ba pokládali ho za lháře.*
- ba, dokonce, ba dokonce, ba i, ale i, nejen-ale, nejen-nýbrž i

3. poměr odporovací

- obsah druhé věty popírá obsah věty první
- př. *Květiny jsem sice neměl, ale koupil jsem pěkný dárek.*
- ale, avšak, však, leč, nýbrž, nicméně, jenže
- sice-ale

4. poměr vylučovací

- obsahy vět nemohou platit současně, vzájemně se vylučují

- PŘED NEBO SE PÍŠE ČÁRKA
- př. *Bud' se uč, nebo mi pojd' pomoci.*
- nebo, anebo, bud'-bud', bud'-nebo

5. poměr důvodový

- poměr mezi větami, z nichž druhá svým obsahem přináší informaci důležitou pro pochopení obsahu věty první
- př. *Byla jsem zoufalá, neboť se mi nic nedařilo.*
- neboť, vždyť, totiž

6. poměr důsledkový

- poměr mezi větami, z nichž druhá obsahově vyplývá z první
- PŘED A SE PÍŠE ČÁRKA
- př. *Nic se mi nedařilo, a proto jsem byla zoufalá.*
- proto, a proto, tedy, a tedy, tudíž, tak, a tak

<https://www.pravopisne.cz/2012/10/pravidla-vyznamove-pomery-mezi-vetami-hlavnimi/> - pro ty, co by ještě tápali ☺

Cvičení:

1/ Označ věty hlavní, urči poměr a doplň čárky:

1H1

2H2

Ze zkoušení jsi dostal jedničku, **ale** pochválit tě nemohu. **Poměr odporovací**

1H1

2H2

Bud' odevzdáš domácí úkol, **nebo** dostaneš pětku. **Poměr vylučovací**

1H1

2H2

Namaž si chleba sýrem **a** posyp si ho cibulkou. **Poměr slučovací**

1H1

2H2

Zaspal jsem, **a proto** jsem do školy nepřišel včas. **Poměr důsledkový**

Celý minulý týden jsem byl nemocný tudíž nemám dopsané učivo.

Nikoho jste o souhlas nežádali a tak se nás teď neptejte.

Pustili jsme se do práce avšak moc se nám nedařilo.

Předvedla nám množství piruet dokonce udělala i trojitý skok.

Půjdeš na oběd nebo dnes držíš hladovku?

Loňské léto bylo slunečné a teplé letošní je deštivé.

Cyklistika je sport vhodný nejen pro tělesný rozvoj ale je dobrý i pro vývoj psychických vlastností.

Kutná Hora nabízí prohlídky města s profesionálním průvodcem vstupenka platí i pro vstupy do památkových objektů.

Sociální práva patří mezi lidská práva ale jejich postavení není jednoznačně přijímáno.

Záplavy zasáhly ve Středočeském kraji velké území a proto si vyžádají i obrovské finanční prostředky.

Nesmíme odmítnout jejich pozvání neboť se na společné setkání již dlouho připravují.

Buď budeš dlouhodobě pracovat v místní pobočce nebo musíš odjet na roční stáž do zahraničí.

Venku bylo opět špatné počasí tudíž jsme zůstali doma.

Zbývající část cesty jsme spěchali dokonce jsme chvílemi utíkali.

Výměnné pobyty přinášejí pro studenty důležité životní zkušenosti také finanční stránka je výhodná.

2/ Doplň interpunkci (čárky):

Žáci deváté třídy základní školy jsou většinou patnáctiletí a tak by měli vědět jak se mají chovat ve společnosti jejímiž platnými občany se stali a za kterou budou jednou zodpovědní. Říká se že jejich chování v dospělosti je odrazem toho jak se chovali ve škole ale společnost zapomíná že na dospívající mládež nepůsobí jen škola. Za výchovu odpovídají na prvním místě rodiče avšak děti jsou ovlivňovány také sdělovacími prostředky které na ně nepůsobí vždy nejvhodněji a kamarády s nimiž tráví většinu volného času. Je dokázáno že brutální násilí ve filmové televizní a počítačové tvorbě negativně působí na psychiku dětí.

Jednoduché pravopisné opakováníčko

3) Doplňte vynechané souhlásky a i, í / y, ý.

Na s-lném laně b-la sm-čka. Stádo dob-tka vedl statn- b-k. Měla na sobě v-z-vavé oblečení.

Vaše nab-dka b-la nev-hodná. Pohá-kové v-l- měl- dlouhé spl-vavé šaty. Napodob-l zv-řec-zvuky. Včel- pro nás maj- nesm-rn- v-znam. V-chr v-vrátil v-v-klanou borov-c-. Cesta se v- - nula lesem. Na hrazdě udělala krásn- v-m-k. Přem-sl měl l-čené střevíce. Klára si nal-č-la obl-čej. V-l- v-l- věnce. Ps- v-l- na měsíc. Šaty v-s- na ram-nku. Jirka je zv-dav- chlapec. V mrkv-

jsem našel dva mal-nké červ-. Lv- patří mezi šelm-. Dub- maj- mohutné korun-. Řed-telstv- této škol- je na konci chodb-. Podej m- m-s- s broskvem- a hruškam-. V-děl jsem drahokam-. Lámal si hlavu s hlavolam-. Sešel se s Francouz-, Rus- a Ital-.

4) Orl... zrak a ps... čich mnohokrát předčí lidské smysly. Diamanty se tvarují laserov...m obráběním. Archimedov..., Pythagorov... a Thaletov... objevy slouží lidstvu už od starověku. Nevhodné svědkov... slovní projevy se nelíbily advokátovi obžalovaného. Nevrl..., hádav... nebo nespolehliv... lidé v tomto zaměstnání dlouho nevydrží. Kolumbov... námořníci se během objevitelských cest pokoušeli o vzpouru. S jedním znám...m jsem včera sehrál tenisov... zápas. Mal... lvi jsou hrav.... Chlapci jsou už s oblékáním hotov..., dívky ovšem hotov... ještě nejsou. Čap... hnízdo koncem léta osiřelo. Francouzský vynálezce Sax sestrojil sopránov..., altov..., tenorov..., barytonov..., a dokonce i basov... saxofon. Lázně mají šest léčiv...ch pramenů. Pavlov... přátelé se rozhodli oslavit kamarádov... narozeniny společně. Do Noemov... archy byly vzaty všechny druhy zvířat. Jakubov- rodiče navštívili Petrov- přátele. Pavlov- znám- dováděli s Jakubov-m- ps-.

5. Doplně.

ob – t zahradu	válečné ob – ti	v – no
ob – dnávka zboží	matčino ob – tí	p – na
ob – hl hřiště	ob – mný balík	v – ci
známí ob – vitélé	vysoké nap – tí	b – žec
v – decký ob – v	zrakový v – m	b – dovat
v – zd zakázán	krevní ob – h	b – lmo

obloha ztem – la	rozum – l tomu
jedl střídám -	tvářil se dojem –
jednal sebevědom -	vzájem – si pomohli
osam – lý člověk	tam – jší lidé
správná dom – nka	zapom – l úkol
modrá pom – nka	vzpom – l si

Za slu-ého dne jsme si rádi odpočinul- ve sti-ém a vo-ém lese.

Náhle jsme ucítil- silnou koře-ou vůni puškvorce.

Kolem Mělníka se pěstuje vi-á réva.

Máme ve sbírce ce-é známky.

Ra-í mlhy se rozpl-nul-.

Ve škole jsme prob-ral- ra-ý feudalismus.

Znal dobře svoji povi-ost.

Pracovní listy přepošlete na e-mail: p.janska@centrum.cz

Zopakuj si pravopis předpon s- / z-:

1. Předpona s- (se-):

a) sejít se, scházet se, schůze, seřadit (se), seskupit (se), sešikovat (se), sehnat, shánět, shon; sezvat, seznámit (se), sdružit (se), shromáždit (se), shledat (se), sjednotit, sjet se, slétnout se; sloučit, smluvit, splynout, srotit se; sebrat, sbírat, s(e)čítat, spočítat; sestrojít, sestavit, sešroubovat, sesypat; svařit, svar, sroubit, srub; sešít, sestehovat, sešpendlit, spíchnout, slátat; sklepat, stlačit, stěsnat, stisknout, spěchovat; sbalit, srolovat, stočit, svinout, svázat, sevřít, svírat; sklížit, slepit, sletovat, stmelit; sepnout, spínat, spona, spojit, spoutat, spráhnout, složit, skládat, skloubit; snést, snášet, snosit, splést, smíchat, smísit; spořádat, srovnat, seřídít, shrabat, shrábnout, shrnout; sdílet, shodnout se, smířít (se), smír, svářit se, svár; seprat (se), seschnout (se), scvrknout se, smrštít se; sešpulit, shrbit (se), skrčit (se); sblížit (se), sbratřit (se), skamarádit se, spřátelit se;

b) sejít, scházet, sestoupit, seskočit, sešplhat, sesout (se); sjet, sklesnout, sklouznout, skulit (se), sletět, spadnout, snížit (se); sehnat, shánět, seslat, sesílat, sejmout, snímat, sesmeknout, sesunout (se), sestřelit, shodit, sházet, sprovodit, srazit, srážet, stáhnout, svalit; snést, snášet, sehnout (se), shýbat (se), shýbnout (se), schýlit (se), skácet, skanout, sklonit, sklopit, svěsit; svléci, svléknout, svlékat; seseknout, seškrábnout, seštípnout, sčesat, sloupnout, sloupat; setřít, stírat, smazat, smýt, smývat, spláchnout; sfoukat, sfouknout; sestříhnout, sešlapat;

c) schovat (se), skonat, skončit, slevit, spálit, spasit, spáchat, stěžovat si, strávit, stvořit, stýskat si aj.

2. Předpona z- (ze-):

a) zaktualizovat, zautomatizovat, zorganizovat, zorat, zosnovat, zúročit; zbarvit, zbělet, zblednout, zcivilizovat, zčernat, zděsit se, zdřevěnět, zfilmovat, zformovat,

zharmonizovat, zhroutit se, zchudnout, zkalit, zkombinovat, zkomplikovat, zkomponovat, zkonstruovat, zkritizovat, zkroutit, zkřivit, zlámat, zmoknout, zmýlit (se), zničit, zplodit, zpozorovat, zprostředkovat, zpustnout, zradit, zranit, zrodit, zrušit, zředit, ztichnout, ztížit, ztloustnout, ztuhnout, zúžit, zvábit, zvlhnout, zeslábnout, zeslít, zestárnout, zetlít, zešedivět, zemřít, zezelenat;

b) zdokonalit, zdůraznit, zdůvodnit, zhudebnit, zkapalnit, znárodnit, znehodnotit, znechutit, znemožnit, znesnadnit, zobecnit, zosobnit, zpeněžit, zpestřit, zplnomocnit, zpronevěřit, zpřísnit, ztělesnit, ztotožnit, zesměšnit, zchoulostivět, znervóznět aj.;

c) zetlívat, zmírat, zjišťovat, zesilovat, znárodňovat, znehodnocovat, zesměšňovat atp.;

d) zhostit se, zkoumat (zkoumaný, zkumavka), zkoušet (zkouška, zkusit, zkušební, zkušenost), zpěčovat se, zpívat (zpěv, zpěvák, zpěvácký), zpověď (zpovědník, zpovědní), zpytovat (-zpyt), zpupný, způsob (způsobit, způsobilý, způsobný), zřít, ztepilý a další odvozeniny těchto slov.

II. Zvláštní pozornost zasluhují dvojice slov různého významu rozlišených jen předponou s- (se-) a z- (ze-).

1. a) Obě slova jsou rozlišena nejen v pravopisu, ale i ve výslovnosti; např.: sedřít (např. kůži z těla) -- zedřít (se) (např. přílišnou námahou) sjednat (např. mír, smlouvu) -- zjednat (např. pořádek, nápravu, na práci) slézat (se), slézt (se) (dolů nebo dohromady) -- zlézat, zlézt (např. hory) slíbat (líbáním setřít) -- zlíbat (někoho) slít (dohromady) -- zlít (polít) smazat (mazáním setřít) -- zmazat (umazat) směna, směnit (např. peníze) -- změna, změnit (např. zaměstnání) smotat (svinout) -- zmotat (poplést, zmást) sválet (např. kameny ze svahu) -- zválet (poválet) svěst (dolů, dohromady, k zlému) -- zvést (zkazit) svolat (vyzvat k sejití, pozvat k jednání) -- zvolat (vykřiknout) svolit (souhlasit) -- zvolit (vyvolit) svrhnout (dolů) -- zvrhnout (převrhnout).

b) Obě slova se rozlišují pravopisem, nikoli výslovností; např.: sběh (např. lidu) -- zběh (dezertér) sběhlý (dolů nebo dohromady) -- zběhlý (zkušený; který dezertoval) sběhnout, sbíhat (dolů) -- zběhnout, zbíhat (dezertovat) sběhnout se, sbíhat se (dohromady) -- zběhnout se, zbíhat se (přihodit se) sbít (přitlouci k sobě) -- zbít (nabít někomu) shlédnout (pohledět shora dolů) -- zhlédnout (spatřit) shlížet (shora dolů) -- zhlížet se (např. v zrcadle) skopat (shora nebo dohromady) -- zkopat (kopáním upravit terén, pokopat někoho) skosit (kosou posekat) -- zkosit (učinit kosým) skreslit, skreslovat (v technickém kreslení) -- zkreslit, zkreslovat (podat zkomoleně) skroutit, skrucovat (splést dohromady) -- zkroutit, zkrucovat (překroutit, zkomolit) správa, spravit, spravovat (opravit; řídit) -- zpráva, zpravit, zpravovat (informovat) stéci (se), stékat (se) (dolů nebo dohromady) -- ztéci, ztékat (např. hradby) stěžovat si (naříkat) -- ztěžovat (činit obtížným) stlouci (dohromady) -- ztlouci (nabít někomu) strhat, strhnout (dolů) -- ztrhat, ztrhnout (přílišnou námahou nebo kritikou) stvrdit, stvrzovat (potvrdit) -- ztvrdit, ztvrzovat (učinit tvrdým) súčtovat (spočítat položky) -- zúčtovat (provést účtování; vypořádat se) sužovat (utlačovat, trápit) -- zužovat (činit úzkým).

2. Zvláštní skupinu tvoří slovesa, u nichž předpona s- (se-) nebo z- (ze-) význam jen nepatrně pozměňuje a odstiňuje; předpona s- (se-) mu dodává odstín "shora dolů" nebo "dohromady" anebo "trochu, poněkud", předpona z- (ze-) vyjadřuje spíše prostou dokonavost, popřípadě velkou míru děje. Je proto možno psát např. schytat, zchytat;

skrápět, zkrápět; smáčknout, zmáčknout; smontovat, zmontovat; skompletovat, zkompletovat; skontaktovat, zkontaktovat; spráskat, zpráskat apod.

B. U příslovčí

U příslovčí vzniklých z předložkových výrazů (u tzv. příslovečných spřežek) píšeme s- (se-) nebo z- (ze-) ve shodě s předložkou původního předložkového výrazu; např. stěží, shora, shůry, svrchu; zcela, zčásti, zlehka, zleva, zpět (zpátky), zprava, ztěžka, zticha, ztuha, zvesela; zblízka (i z blízka), zdaleka (i z daleka), zešíroka (i ze široka).